

провадження, а у випадку встановлення під час підготовчого судового засідання підстав, передбачених пунктами 4-8 ч. 1 або ч. 2 ст. 284 КПК, має право закрити провадження (ч. 3 ст. 314 КПК). Суд, виконавши вимоги, передбачені частинами 1 та 2 ст. 288 КПК, ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного, обвинуваченого, підсудного від кримінальної відповідальності. Таким чином, суди в основному правильно застосовують норми КПК щодо закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. Ухвалюючи судові рішення, вони керуються не тільки положеннями КК та КПК, а й постановами Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» і від 23 грудня 2005 р. № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності», інформаційними листами, аналізами та узагальненнями правозастосовної практики, скажімо «Аналізу судової практики застосування норм закону про звільнення від кримінальної відповідальності (покарання) у зв'язку із закінченням строків давності». Так, зазначається, що вивчення судових рішень дає підстави вважати, що суди при розгляді питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності допускають помилки, які однотипні до тих, які допускали суди до набрання чинності КПК. Зокрема, під час досудового розслідування, відповідно до вимог статей 91, 286, 287 КПК, поверхово з'ясовуються обставини кримінального правопорушення, що призводить до його помилкової правової кваліфікації, не з'ясовується думка потерпілих про можливість звільнення підозрюваного (обвинуваченого) від кримінальної відповідальності, у кримінальних провадженнях немає об'єктивних даних, які б свідчили про те, що потерпілі ознайомлені з клопотаннями про звільнення підозрюваного (обвинуваченого) від кримінальної відповідальності тощо.

Потенціал заохочувальних норм у захисті законних прав і свобод людини є величезним. На сьогодні стоїть завдання наукового обґрунтування і практичного впровадження різноманітних видів норм, що заохочують до правомірної, суспільно-корисної поведінки у кримінальному праві України, як ефективних кримінально-правових засобів захисту законних прав і свобод людини.

Чаплинський Костянтин Олександрович
д.ю.н., проф., завідувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії

Ковбаса Володимир Миколайович
к.ю.н., т.в.о. першого проректора
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІ ЗЛОЧИННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В умовах розбудови України як правової й незалежної держави, реформування соціально-економічної та політичної систем суспільства, інтегрування до Європейського співтовариства, виняткової політичної обстановки у державі,

ускладнення криміногенної ситуації та постійних провокацій на сході України спостерігається зміна структури та характеру злочинності, загальний рівень якої має тенденцію до зростання.

Кризові процеси в Україні створили підґрунтя для суттєвого збільшення злочинів, особливо тих, що вчинюються неповнолітніми. Дедалі усе більшої актуальності набуває протидія корупції та організованій злочинності, які завдають значної шкоди державі, дестабілізують фінансово-кредитну систему, негативно впливають на стан економіки, ускладнюють криміногенну ситуацію. Нині, вони стали одним із факторів, що загрожують національній безпеці держави. Концентрація значних матеріальних цінностей в руках корумпованих представників органів влади й управління та керівників злочинних угруповань зумовлюють зростаючий інтерес до їх безпосередньої участі у політичних процесах держави. Зважаючи на це, у представників Європейського співтовариства виникає чимало запитань відносно стану й рівня протидії злочинності та корупції правоохоронними органами України.

Нажаль, можна констатувати, що на сьогодні, злочинність досягла свого найвищого рівня за увесь період існування незалежної держави.

Низька якість досудового розслідування, певні прорахунки у реформуванні правоохоронних органів України (насамперед, оперативних й слідчих підрозділів Національної поліції), недостатність кваліфікованих кадрів в правоохоронних органах, руйнування системи попередження і профілактики злочинів, створили підґрунтя до збільшення їх кількості, нажаль і тих, що вчиняються неповнолітніми, які дедалі набувають усе більш загрозливих форм.

Окрім того, якщо проаналізувати організацію діяльності оперативних і слідчих підрозділів поліції за останні 25 років, можна дійти висновків, що нажаль, здебільшого працівники оперативних й слідчих підрозділів використовують досить застарілі форми й методи протидії злочинній діяльності.

На сьогодні суспільство вимагає від правоохоронних органів та органів влади й управління негайного вжиття невідкладних законодавчих, управлінських та організаційних заходів щодо створення надійного заслону (ефективно діючої системи) з протидії злочинним проявам.

Злочинність неповнолітніх існувала завжди. На сьогодні є ціла низка наукових розробок та монографічних досліджень присвячених актуальним проблемам розкриття й розслідування злочинів, учинених неповнолітніми, взагалі, і тактиці проведення окремих слідчих (розшукових) дій за їх участю зокрема.

Проте, неповнолітні 60-х, 90-х, навіть 2000-х років суттєво відрізняються від тих, хто вчинює злочини сьогодні.

Якщо раніше неповнолітні здебільшого вчиняли кишенькові крадіжки, прості грабіжницькі напади, де жертвами були студентська молодь, жінки та особи похилого віку, які не можуть чинити активний опір. Здебільшого злочини здійснювалися у темний період доби, переважно із застосуванням фізичного насилля. При цьому неповнолітні найчастіше використовували не повні за своєю структурою способи злочину, адже була відсутня підготовка до їх учинення.

Проте, останнім часом якість цієї злочинної діяльності суттєво змінилася.

Сьогодні неповнолітні є достатньо обізнаними, більш вольовими й самостійними людьми, мають широкий доступ до інформаційного простору.

Дедалі частіше вони входять до складу організованих злочинних угруповань.

вань, які є достатньо законспірованими та займаються тривалим злочинним «бізнесом». За даними наукових досліджень, у склад кожної 9-ї групи входить неповнолітній.

Вони діють більш відкрито, жорстоко й зухвало, використовуючи вогнепальну зброю та спеціальні засоби. Неповнолітні почали використовувати складні способи підготовки, вчинення та приховування своєї злочинної діяльності, що достатньо ускладнює діяльність оперативних підрозділів щодо швидкого їх встановлення та затримання.

Все це безумовно впливає на організаційно-тактичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій, НСРД та окремих розшукових заходів, яке потребує певного переосмислення й удосконалення з урахуванням сучасних потреб правоохоронної практики.

Одним з основних завдань, які повинна вирішувати наука у вказаному напрямі – актуалізація наукового і методичного забезпечення протидії злочинності, підвищення її результативності шляхом впровадження у діяльність правоохоронних органів найновіших наукових досліджень, розробок та передового досвіду. Центральне місце у підготовці фахівців відповідного профілю повинні зайняти відомчі навчальні заклади МВС України, а також провідні учені та вищі навчальні заклади Міністерства освіти і науки України.

Шаблистий Володимир Вікторович,
д.ю.н. доц., професор кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КРИТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ОСТАННІ ЗМІНИ ТА ДОПОВНЕННЯ ДО КК УКРАЇНИ. ПРОДОВЖЕННЯ...

Законом України від 6 грудня 2017 року № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [1] та Законом України 7 грудня 2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2] вітчизняне законодавство у сфері захисту прав жінок та сім'ї «на папері» приведено до кращих світових практик правового забезпечення недопущення та боротьби із проявами гендерно обумовленого насильства.

Разом з тим, вивчення цих законів та обговорення їх можливої практичної реалізації під час інтерв'ювання більше 200 працівників Національної поліції України (дільничні офіцери поліції, слідчі, оперуповноважені карного розшуку, патрульні та інспектори управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування з кожної області країни), які проходили курси підвищення кваліфікації та спеціалізації у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ протягом січня-лютого 2018 року дозволило мені почати публікацію циклу праць про «сексуальну революцію у кримінальному праві». Йдеться про таке.

1. Вже згаданим законом «Про запобігання та протидію домашньому на-